

עם חופשי? בארצנו?

אהוד ליפקין, קב' גניגר

ככל הידוע לי כל רשתות השיווק מסרבות לשווק מוצרים לא־כשרים). גם במקרה כזה, מה שייכות שאר השלוחות ברפת? ובעיקר, מה הקשר בין ארוחת הרפתנים לכשרות החלב? מה בכלל הגבול "לרצון הלקוח"? ואם רצון הלקוח הוא להכתיב לנו את אורחות חיינו? אני מצטט מהחוזר של הרב צורי נעמן מ"תנובה", סעיף ח': "אסור שיימצא באזור הרפת חמץ, דהיינו: לחם, עוגיות, מציות וכו'. יש להזהיר את הילדים ושאר בני הבית לא להתקרב לאזור הרפת עם חמץ" (הדגשה שלי; א.ל.). זה נראה לכם סביר? שאף אחד לא ישלה את עצמו שזה ייגמר רק בכשרות חדר האוכל של הרפת; כבר היו בארץ מקרים של פסילת כשרות בגלל חגיגת סילבסטר או רקדנית בטן, ולא מעטים בקיבוצים חוגגים את הסילבסטר עם הרבה רקדניות בטן... וקצת יותר בריצנות, מה תענו לשאלה אם עובדים אצלכם ערבים ברפת (וכבר היו דברים מעולם)?

נלך צעד אחד קדימה ונניח שהסכמנו לקבל עלינו את עול הכשרות; איך אנחנו מסכימים לנוהל ביקורת, לפיו אפשר לסגור בקלות כה רבה את מקור לחמנו, ואנחנו אלה שצריכים להתחיל להתרוצץ, לפנות ולהתחנן (בפירוש, "להתחנן"). המשגיח מנהל כעין הליך שיפוטי בו הוא העד, השופט והמוציא לפועל, בלי שתהיה לרפתן הגנה; אם הוא מחליט כי הרפת אינה כשרה, חובת ההוכחה היא עלינו, לא עליו. אנחנו אשמים, אלא אם הוכח אחרת! אנחנו מוסרים לידי המשגיחים כח רב ללא כל ביקורת, וכמו כל כח מוגזם טבעו להרע. בנוהל תקין צריך נטל ההוכחה ליפול על מי שרוצה לסגור את הענף, ולא להפך. צריך להפסיק את הקלות הבלתי נסבלת של הסגירה; יש לחייב את המשגיח בדין וחשבון על מעשיו ובהגנה על טיעונו. יש להקים גוף משותף ליצרנים והרבנות, אליו יוגשו דרישות סגירה, כשליצרן

כמדי שנה, אביב הגיע, פסח בא, ואיתו נוהלי הכשרות ברפתות. בשנים האחרונות הולכת וגוברת מורת הרוח מהמצב הקיים, והשנה זכה הנושא לכתבה בטלוויזיה. למרות כל זאת נדמה לי, שעדיין יש רבים המקבלים את המצב כיום כטבעי, וברצוני להקדיש לו כמה הרהורים.

כל חורף, כמה חודשים לפני פסח, מגיע חוזר אל הרפתות; כשלושה שבועות לפני החג עוברים מכוני התערוכת לתערוכות כשרות; שבוע אח"כ אמורות הרפתות לעבור למנות כשרות, כולל לכל השלוחות, כולל לרפתנים. בשבוע שלפני החג עוברים משגיחי כשרות ברפתות.

עד כאן התיאור היבש. עכשיו בואו נחשוב שוב על המצב "הטבעי" הנ"ל: אחת לשנה מקבלים הרפתנים על עצמם לפגוע במהלך הייצור התקין תוך טרחה מרובה, ללא כל חלופה שיווקית, לתקופה ההולכת ומתארכת בשנים האחרונות. בו בזמן הם מוסרים, הלכה למעשה, את מפתחות העסק לאדם זר, משגיח כשרות. למשגיח הכשרות שמורה סמכות מלאה להכתיב לנו את המדיניות ברפת, לסגור אותה לפי ראות עיניו ושרירות לבו, תוך הסבת נזקים במיליוני שקלים. הוא אינו חייב להצדיק את החלטתו ולשאת במחיר שגיאותיו. ואם כל זה לא מספיק, אנחנו אמורים לשמור על כשרות גם בחדר האוכל של הרפת, ובקרוב, מי יודע, אולי גם בדידותינו הפרטיות.

כמובן, אני מכיר את ההסבר שזה רצון הלקוח והלקוח תמיד צודק. האמנם זה רצון הלקוח? איזה לקוח בדיוק? שומרי השבת בכנרת ובמגרשי הכדורגל? חוגגי הפיתות במוצאי הפסח? איי אפשר לדעת, כיוון שאותה מערכת כופה עלינו כשרות מצד אחד, ונלחמת נגד כל אפשרות לשיווק חילופי מצד שני, ורק תעזו לנסות לשווק בפסח חלב באופן עצמאי.

ונניח לרגע, שזה אכן רצון הלקוח (מכיוון שהמיתוס הזה אינו נחלת משק החלב בלבד,

2. נוהלי הכשרות יהיו קשורים אך ורק לתהליך ייצור החלב, ולא לאורח החיים של היצרן.
3. הסמכות לאסור שיווק תהיה נתונה אך ורק לוועדה משותפת של היצרנים והרבנות. למשיג תהיה סמכות לזמן רפת לוועדה זו.
4. וועדת הכשרות תאפשר לייצרן להופיע בלווית עו"ד.
5. תהיה אפשרות לערער על החלטת הוועדה, והחלטות אלה לא יופעלו בטרם ימוצו הליכי הערעור.

אני קורא לכל מי שמזדהה עם המכתב לא להחריש ולא לחכות לפסח הבא.

תגובה למכתבו של אהוד ליפקין

17.5.92

- כללית**, חלק מהערותיו של אהוד הן ענייניות, כמו למשל הוצאת הגידול ממעגל ההכשר, אך יש בחלק מהערותיו הצעות שלא ניתן לקבלן.
1. למערך שיווק החלב בארץ אין תחליף, וזה מצב שצריך לקבל אותו ולעבוד בהתאם.
 2. אורך תקופת הייצור של חלב כשר לפסח לא מתארך מדי שנה, אורך התקופה הוא תוצאה של היום בשבוע, שבו חל החג ולכן הוא יכול להיות שונה משנה לשנה בשבוע אחד בלבד.
 3. הבעיה המרכזית שממנה מנסה אהוד להתעלם היא, שהחלב צריך להיות כשר לפסח במועד הפסח. כל התהליכים שמוצעים אין לברר, באם החלב כשר לפסח או לא, צריכים להיות מהירים ביותר ובדרך שמציע אהוד את הדברים הם יתבררו לאחר הפסח.
 4. נראה לי, שהמערכת שפועלת היום עונה על הצרכים של קבלת חלב כשר לפסח במחלבות ורצוי, שהרפתנים יבינו את רוח הדברים ויפעלו בהתאם, מתוך הבנה שאלה הם צרכי השוק ואין שוק חליפי.
 5. בנושאים שניתן ורצוי לשנות, יש להגיע לשינוי תוך הסכמה והבנה שבהחלט קיימת, בברכה,
- דניאל פרי**
מזכ"ל התאחדות מגדלי בקר

זכות ערעור, כולל עזרה מעורך-דין (ומיליוני שקלים מצדיקים הגנה משפטית). כיום יש אומנם מסלול ערעור לא פורמלי, דרך נציג היצרנים, קרי – התאחדות מגדלי הבקר. מסלול זה מבוסס על הבנות וקשרים אישיים. שיטה לא-פורמלית זו מפקירה את הרפתן לרצונם הטוב של בעלי תפקידים, וזה לכשעצמו אינו נסבל. בנוסף, בעלי תפקידים מתחלפים, מחר ישב בתנובה רב פחות "ליברלי" והרוח הטובה בה נפתרות היום הבעיות תהיה כלא היתה.

אני כותב שורות אלה לא כדי להרגיז מישהו, אלא בנסיון לשמור על משהו מהחופש והכבוד העצמי שלנו (וסליחה על המלים הגדולות). אני משוכנע שגבול הדרישות תלוי רק בנו. אם מישהו מהקוראים נבהל מעצם העלאת הנושא על הפרק (ואני יודע שיש לא מעטים כאלה), כדאי שיתן לעצמו דין וחשבון איך מגיעים למצב בו הרפתנים חוששים מזעמו של הפריץ; איך אנחנו מסכימים לעמוד כמו ילדים נזופים מול אדם זר הנכנס לבתינו, מתנהג כאדון הבית, לא פעם בגסות רוח, ומאשים אותנו בשקרים; איך יתכן שמשקים לא מעיזים לפצות פה מחשש פן יבולע להם, וכולנו, גיבורים שכמונו, לא מסוגלים להתלכד לנוכח עזות המצח. אני מבקש להזכיר לכולנו (גם למשגיחים), כי בשאר קהילות ישראל יש מחסור מסויים ברפתנים יהודיים, רובו ככולו של החלב מיוצר על ידי גויים שאולי לא כולם נשמעים לרבנות (בוודאי לא בתפריט הפרטי שלהם), וכי זה המצב כבר אלפי שנים.

ולהצעות מעשיות. הייתי שמח להאמין כי אפשר לפתוח קווי שיווק חופשיים, אבל כאמור, מיתוס הלקוח הכשר נראה לי חזק מדי (נכון לעכשיו). אשר על כן, כדי לשמור לפחות על זכויות האזרח שלנו, מן הראוי שנעמוד לפחות על הדרישות הבאות:

1. נוהלי הכשרות – מזונות, שלוחות ברפת ומשך התקופה – יקבעו במשותף ע"י היצרנים והרבנות (היום יש אמנם משא ומתן, אבל הסמכות העליונה והפוסקים האחרונים הם שני רבנים המועסקים ע"י תנובה).